

NA CZYM POLEGA SPECYFIKA POZYCJI ZAWODOWEJ Kobiet I MĘŻCZYŹN?

Materiał na konferencję prasową w dniu 1 XII 2021,
towarzyszącą konferencji naukowej
„Harmonized longitudinal data on social structure:
Polish research in a cross-national perspective”

Informacja o Polskim Badaniu Panelowym POLPAN

Polskie Badanie Panelowe POLPAN to unikatowy program badania struktury społecznej realizowany od 1988 r. w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Badanie odbywa się co 5 lat i oparte jest na indywidualnych wywiadach bezpośrednich. W panelowej części badania uczestniczą regularnie te same osoby (niektóre od początku). Pozwala to analizować losy badanych w długiej perspektywie czasowej. Jednocześnie na każdym etapie badania dobierane są młodsze osoby, co sprawia że wyniki są reprezentatywne dla Polek i Polaków w wieku 21 i więcej lat.

Wywiady są realizowane według kwestionariusza, który zawiera pytania dotyczące przebiegu życia zawodowego, postaw społeczno-politycznych oraz wielu innych kwestii związanych z przystosowywaniem do zmian zachodzących w systemie polityczno-ekonomicznym. Badanie POLPAN było dotychczas realizowane w latach 1988, 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 i 2018. Ze względu na swoją specyfikę badanie pozwala na uchwycenie długofalowych trendów. W związku z tym wiele wyników jest aktualnych na dziś i na jutro.

Na czym polega specyfika pozycji zawodowej kobiet i mężczyzn?

Badania POLPAN dają nam możliwość pomiaru rozmaitych aspektów pozycji zawodowej za pomocą specjalnie opracowanych skal zawodów. Dzięki temu możemy głębiej przeanalizować kwestię odrębności sytuacji kobiet i mężczyzn w ich życiu zawodowym.

Jakie są podobieństwa pomiędzy pozycją zawodową kobiet i mężczyzn?

Jeśli chodzi o pozycję zawodową ze względu na wymogi kwalifikacyjne i złożoność pracy, w przypadku obu płci obserwujemy niemal pełne dopasowanie tych wymiarów. Innymi słowy, to kwalifikacje decydują o przypisaniu jednostek do określonych kategorii społeczno-zawodowych i płeć nie ma tu znaczenia. Gdy zestawimy wymogi kwalifikacyjne, a także złożoność pracy, ze społecznym uznaniem dla zawodu, a więc z jego prestiżem, ponownie okazuje się, że w obu grupach – zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn – związek ten jest niemal równie silny (w przypadku kobiet nawet odrobinę ściślejszy). Generalnie warto zauważyć, iż obie te cechy bardziej ważą na prestiżu zawodu niż kwestie materialne.

Co odróżnia pozycję zawodową kobiet od pozycji zawodowej mężczyzn?

I. *Kobiety zarabiają mniej niż mężczyźni*

Cechą, która odróżnia pozycję zawodową kobiet jest zdecydowanie słabsze powiązanie wynagrodzenia materialnego zarówno z poziomem kwalifikacji jak i z treścią pracy. Jest to szczególnie rażące w odniesieniu do złożoności pracy. Niedopasowanie to – mierzone poziomem korelacji między nakładami pracy a wynagrodzeniem – jasno pokazuje systemowy charakter płacowej dyskryminacji kobiet.

II. *Kobiety przeważają w zawodach stereotypowo uważanych za odpowiednie dla kobiet*

O specyfice sytuacji kobiet na rynku pracy świadczy również ich nadmierna koncentracja w pewnych kategoriach zawodowych. Jeśli chodzi o pracę fizyczną, kobiety są liczniej niż mężczyźni reprezentowane wśród robotników o niższych kwalifikacjach; również w usługach kobiety częściej wykonują proste zajęcia. Natomiast w obszarze pracy umysłowej feminizacja dotyczy głównie zawodów związanych z edukacją, opieką i zdrowiem.

Dużą rolę w utrwalaniu tego stanu rzeczy odgrywają kulturowe uwarunkowania: stereotypowe pojmowanie ról życiowych kobiet i mężczyzn oraz tradycyjne poglądy na kobiecą i męską naturę zawodów. Wyobrażenia te kształtują preferencje rodziców co do zawodów pożądaných dla synów i córek, a także kierunek ścieżki edukacyjnej obranej przez samych zainteresowanych.

Dane POLPAN (2003, 2013, 2018) pokazują, że segregacja zawodowa ze względu na płeć utrzymuje się od lat na zbliżonym poziomie.

Co przyniosą przyszłe badania?

Wiemy, że od pewnego czasu podejmowane są instytucjonalne próby ograniczenia oczywistych dysproporcji w zarobkach kobiet i mężczyzn. Warto byłoby się przyjrzeć skutkom tych działań prowadząc w przyszłości analizy porównawcze.

Opracowanie: Krystyna Janicka, Instytut Filozofii i Socjologii PAN

Eksperti Polskiego Badania Panelowego POLPAN

Imię i nazwisko	Przykłady zainteresowań w badaniu POLPAN	Email
Kazimierz M. Słomczyński	Struktura klasowa. Postawy społeczno-polityczne.	słomczyński.1@osu.edu
Krystyna Janicka	Sytuacja pracy, płęć. Percepcja konfliktów społecznych.	kjanicka@ifispan.waw.pl
Henryk Domański	Ruchliwość i otwartość struktury społecznej	hdomansk@ifispan.edu.pl
Anna Kiersztyn	Formy zatrudnienia. Prekariat.	chaber@is.uw.edu.pl
Zbigniew Sawiński	Metodologia badań panelowych. Edukacja.	zsawins@ifispan.edu.pl
Ilona Wysmulek	Korupcja. Merytokracja. Wizje sukcesu życiowego.	ilona.wysmulek@ifispan.edu.pl
Michał Kotnarowski	Zachowania wyborcze. Mieszkania.	kotnarowski@ifispan.edu.pl
Małgorzata Mikucka	Zdrowie fizyczne i psychiczne. Samotność osób starszych.	mikucka.m@gmail.com
Marcin Ślarzyński	Poglądy prawicowe. Transfery socjalne.	mślarzynski@ifispan.edu.pl
Kinga Wysieńska-Di Carlo	Egalitaryzm	kingaw228@gmail.com
Katarzyna Kopycka	Ruchliwość społeczna i wczesne kariery zawodowe	k.kopycka@is.uw.edu.pl
Ewa Jarosz	Budżet czasu	ejarosz@ifispan.edu.pl
Danuta Życzyńska-Ciołek	Ubóstwo. Biografie w wywiadach narracyjnych.	dzyczynska-ciolek@ifispan.edu.pl
Anna Turner	Spółeczeństwo sieci. Internet i nowe technologie	annahturner@hotmail.com
Jacek Mazurczak	Nacjonalizm. Autorytaryzm. Radykalizacja.	jmazurczak@ifispan.edu.pl
Wyłącznie w języku angielskim		
Irina Tomescu-Dubrow	Determinanty sukcesu na rynku pracy	dubrow.4@osu.edu
Robert Kunovich	Źródła niepewności	kunovich@uta.edu
Alexi Gugushvili	Ruchliwość społeczna. Zdrowie fizyczne i psychiczne	alexi.gugushvili@sosgeo.uio.no
Joshua Dubrow	Reprezentacja polityczna	jdubrow2000@gmail.com

Publikacje książkowe Polskiego Badania Panelowego POLPAN (w języku polskim)*

- Kiersztyn, Anna, Danuta Życzyńska-Ciołek i Kazimierz M. Słomczyński red. 2017. *Rozwarstwienie społeczne: zasoby, szanse i bariery. Polskie Badanie Panelowe POLPAN 1998–2013*. Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN.
- Wesołowski, Włodzimierz, Krystyna Janicka i Kazimierz M. Słomczyński, red. 2017. *Strukturalizacja społeczeństwa polskiego: Ewolucja paradygmatu*. Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN.

* Na stronie polpan.org, poza wymienionymi książkami w języku polskim, znajdują się informacje o kilku książkach o badaniu POLPAN w języku angielskim oraz o kilkudziesięciu artykułach z tego badania w czasopiśmie naukowych w języku polskim i angielskim.